

Roman Dobeš

ŠTĚPÁNKA STEIN & SALIM ISSA

MONOGRAFIE

Bakalářská práce

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Opava, 2012

Roman Dobeš

ŠTĚPÁNKA STEIN&SALIM ISSA

MONOGRAFIE

Stepanka Stein&Salim Issa - Monograph

Bakalářská práce

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent: Odb. as. Mgr. Václav Podestát

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

Opava, 2012

Abstrakt:

Autorská dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa již několik let nepopíratelně patří na českou fotografickou scénu. Na svém kontě mají úspěšné projekty, jejich práce byla v průběhu minulých let vystavena v prestižních galeriích, účastnili se mezinárodních projektů. Přes to se jejich práci doposud nikdo systematicky nevěnoval. To je také jeden z hlavních důvodů, proč jsem si toto téma vybral. Obsah práce se věnuje tvůrčímu období mezi léty 1998 až 2012.

Klíčová slova:

Štěpánka, Stein, Salim, Issa, portrét, móda, fashion, subjektivní, dokument, konceptuální, postmoderní, fotografie

Abstract:

Duo Stepanka Stein and Salim Issa several years undeniably belong to the Czech photographic scene. The duo has released several successful projects, their work has been exhibited in prestigious galleries in last few years, they have been participated in international projects. Despite this, their work so far no one systematically described. It is also one of the main reasons why I chose this topic. Content of the work is devoted to the creative period between years 1998 to 2012.

Key words:

Stepanka, Stein, Salim, Issa, portrait, fashion, fashion, subjective, documentary, conceptual, postmodern, photography

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: 2011/2012

Studijní program: Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Tvůrčí fotografie (TF)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
DOBEŠ Roman	Polní 354, Liberec - Liberec XII-Staré Pavlovice	F081666

TÉMA ČESKY:

T: Štěpánka Stein&Salim Issa - Monografie

NÁZEV ANGLICKY:

T: Štěpánka Stein&Salim Issa - Monografie

VEDOUcí PRÁCE:

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS - ITF

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Teoretická práce se věnuje soubornému zprapování tvorby autorské dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa ve formě monografie. Obsah práce je časově vymezen léty 1998 až 2012.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan: Česká fotografie 20. století, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/ KANT, Praha, 2010
BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan: Česká fotografie 20. století ? Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/ KANT, Praha, 2005
SILVERIO, Robert: Postmoderní fotografie, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, 2007
SUDEK, Josef a ANDĚL, Jaroslav: Josef Sudek o sobě, Torst, 2001
BARTHES, Ronald: Světla komora: poznámka k fotografii, Agite, Praha 2005
SONTAG, Susan: O fotografii, Paseka, Praha, 2002
SONTAG, Susan: S bolestí druhých před očima, Paseka, Praha, 2011

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího katedry:

Datum:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlas:

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna v Ústřední knihovny FPF SU v Opavě a knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

Poděkování:

Rád bych poděkoval Štěpánce Stein a Salimu Issovi za materiály a informace, které mi poskytli. Děkuji panu profesorovi Vladimíru Birgusovi za jasné a cenné připomínky a podporu a oponentu práce Václavu Podestátovi za přečtení a stanovisko k tomuto textu. Přínosný byl i rozhovor s panem docentem Robertem Silveriem, stejně jako s docentem Jiřím Kovandou, za což jim oběma děkuji.

Chtěl bych také poděkovat všem ostatním pedagogům a samozřejmě mým kolegům studentům, všem, kteří mě až k napsání tohoto textu doprovázeli, učili, obohacovali.

OBSAH

1. ÚVOD ...	8
2. SETKÁNÍ INDIVIDUALIT ...	10
2.1 Historický kontext ...	11
3. PROJEKTY ...	13
3.1 Beauty Fashion, 1998 ...	13
3.2 Diplomová práce, 2001 ...	17
3.3 Woman (Family), 2001 ...	17
3.4 Stars (Magion), 2001 ...	18
3.5 Mimo limit, 2001 ...	20
3.6 Stein a Issa styl ...	22
3.7 Space cowboys, 2002 ...	24
3.8 Messages, 2004 ...	26
3.9 Karlín, 2004 ...	28
3.10 Misky, 2005 ...	31
3.11 Newcastle, 2005 ...	33
3.12 Národní divadlo, 2006 ...	36
3.13 Little Hanoi, 2008 ...	40
3.14 Národní obrození, 2012 ...	44
4. KOMERČNÍ ZAKÁZKY ...	48
5. ZÁVĚR ...	50
6. ROZHOVOR ...	52
7. ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE, SEZNAM VÝSTAV A OCENĚNÍ ...	56
8. LITERATURA ...	59
9. JMENNÝ REJSTŘÍK ...	60

1. ÚVOD

Autorská dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa jsou známými spolupracujícími fotografy. Veřejnost se zájmem o české umění se s jejich prací mohla potkávat při nejrůznějších příležitostech v minulých čtrnácti letech, pokud budeme za začátek spolupráce považovat fotografování souboru *Beauty fashion* a následnou výstavu v roce 1998 v galerii Velryba, která je tradičně prezentačním prostorem pražské FAMU a kterou autoři realizovali ještě za společných studií na pražské VŠUP v ateliéru Pavla Štěchy.

Štěpánka Stein a Salim Issa 2009

Beauty fashion je také první série, které se věnuje tento text. Poslední prací je potom soubor *Národní obrození*, který měl premiéru 4. dubna 2012 v Ateliéru Josefa Sudka v Praze.

Mezi těmito dvěma body je v hlavní části textu zařazeno dalších 11 prací, které dohromady představují autorské projekty dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa (dále také pod označením S2). Poslední kapitolou hlavní části této práce je text věnovaný komerčním zakázkám. I když toto rozdělení, jak vyplývá z dalšího textu, je v jejich případě poněkud nepřesné. O to víc v dnešní době, kdy se starší práce módních a reklamních fotografů stávají předmětem uměleckých aukcí a původní komerční zakázky povyšuje čas na umění.

V případě fotografů Štěpánky Stein a Salima Issi bude čas hrát jistě ve prospěch jejich práce. Nepopíratelným faktem je i jejich pozice na české fotografické scéně, na které se objevili zmíněným prvním společným souborem, a kterou postupem let znovu potvrzují. Svědčí o tom autorské výstavní projekty, ocenění, granty a stáže, které má

dvojice fotografií za sebou. Stali se jedněmi z prvních porevolučních autorů, kteří dokázali využít možností, které osvobozená doba začala postupně nabízet.

Přes výše zmíněné je tento text prvním ucelenějším komentářem tvorby dvojice S2, což je pro mě osobně udivující a byl to i jeden z hlavních důvodů proč jsem si téma bakalářské diplomové práce vybral. Potřeba vyprodukovat velké množství původního textu mě donutila k spektakulárnímu pohledu na práci autorů, výsledkem čehož bylo uvědomění velkého množství aspektů, které "úspěšnou" uměleckou činnost ovlivňují a co vše je s konečným výstavním projektem spojeno. Rád bych si z těchto zjištění vzal ponaučení a přál bych si také, aby po případném přečtení tohoto textu našli i jiní své odpovědi.

V úvodu této práce, bych také rád vymezil svou pozici kritika, recenzenta, do které se zde musím nutně stavět. V dnešní často velmi nepřehledné době, v oboru těžko postižitelného lidského snažení, jakým umění bezesporu je, vidím hlavní smysl a pozici kritika v hledání možných významů, rozkrývání souvislostí a vyslovení osobního názoru na konkrétní umělecké dílo, v tomto případě na tvorbu autorské dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa.

Tento text je tedy subjektivním pohledem na dosavadní dílo dvojice S2, časově vymezené léty 1998 až 2012 a doufám, že čtenářům poslouží především jako výchozí bod pro další samostatné uvažování a poučení z práce těchto fotografií.

2. SETKÁNÍ INDIVIDUALIT

Štěpánka Stein a Salim Issa se potkali v roce 1995, když společně zahájili studia na pražské Vysoké škole uměleckoprůmyslové v ateliéru fotografie profesora Pavla Štěchy. Osobnost a pedagogická činnost Pavla Štěchy zásadně ovlivnila nejen tuto dvojici, ale i dlouhou řadu jiných fotografů. Velmi důležité pro další práci bylo setkání se samotným prostředím pražské VŠUP, kde fotografové využili možnosti mezioborového kontaktu se studenty architektury, designu a dalších oborů, které se v pozdějších letech staly podstatnou součástí jejich práce. Ostatně spolupráce s řadou absolventů této školy pokračuje dodnes.

Štěpánku Stein a Salima Issu spojil podobný přístup k médiu fotografie a také společná intenzivní motivace. Štěpánka Stein tuto skutečnost v jednom z textů, který se věnuje jejich doposud poslednímu souboru Národní obrození, komentuje slovy: *„Dlouhou dobu jsme se přátelili, než jsme začali spolupracovat. V osobním životě ale partneři nejsme. Hádáme se jen nad fotkami.“* A dále: *„Spolu jsme často obíhali stánky s mezinárodními časopisy a snažili se aspoň trochu vysledovat, co se děje venku. Oba jsme moc chtěli přijít s něčím novým. To nám zatím zůstalo.“*¹

Tyto odpovědi dávají tušit, že jejich autorské spojení bylo, kromě osobní náklonosti a společnému přátelství, rozhodnutím racionálním, stejně jako dlouhodobé uvažování nad společným přístupem k médiu. Potvrzuje to i fakt, že výsledek jejich první práce na souboru Beauty fashion, vykazuje nejen sebevědomý autorský postoj, ale i základní charakteristiku vizuálního jazyka, se kterým dvojice fotografů v budoucích letech pracuje a který prohlubuje a rozvíjí.

¹ Magdalena Čechlovská, Národní obrození naruby: Výstava děl z Němcové, Komenského i Žižky Vietnamce, <http://art.ihned.cz/c1-55336210-narodni-obrozeni>

2.1 Historický kontext

Dvojice fotografů vstoupila na českou fotografickou scénu ještě jako studenti v roce 1998 se svým souborem Beauty fashion. Byla to doba, kdy předchází 80. léta 20. století, ve kterých dominovala především klasická humanitní dokumentární fotografie a v jejím protipólu výtvarná fotografie reprezentovaná tzv. slovenskou novou vlnou, střídají léta devadesátá, ve kterých můžeme sledovat nové autory a nové tendence fotografického média, která reflektují dění na světové scéně.

To samozřejmě platí i o práci dvojice S2. Jak bylo nastíněno v předchozí kapitole, autoři vědomě hledali svůj osobitý styl a inspiraci hledali v zahraničních magazínech a odborných publikacích o fotografii.

V českých galerijních výstavních prostorech v 90. letech 20. století mohli návštěvníci vidět práce fotografů i umělců, kterým fotografie slouží jako jeden z možných výrazových prostředků. Byli to například autoři jako Veronika Bromová (Pohledy, 1996), Jiří David (cyklus Skryté pohledy, 1991), Václav Stratil (cyklus Řeholní pacient, 1991), Lukáš Jasanský a Martin Polák (cyklus Vtipy 1992 - 93), Markéta Othová (Blízká setkání třetího druhu, 1994), Václav Jirásek (Kaštany, 1999), Ivan Pinkava (Narcis, 1997) Pavel Mára (Triptych, 1993), Tono Stano (Smyl, 1992). Dita Pepe (Autoportréty se ženami, 1999-2000) a mnoho dalších.

V portfoliích fotografů nebo fotografujících umělců se v 90. letech 20. století mísí všechny možné fotografické žánry od fotografie digitálně manipulované (Bromová), přes konceptuální projekty (Stratil, David) a nejrůznější formy auto reflexí (Othová) až po výtvarnou fotografii (Jirásek, Pinkava), která se vědomě obrací do minulosti a čerpá z ní, jak to platí především pro poslední dva jmenované fotografy, Václava Jirásku a Ivana Pinkavu.

Vladimír Birgus a Jan Mlčoch popisují devadesátá léta 20. století takto: „*Po konci dlouhé politické a kulturní izolace Československa se stále více uplatňovaly zahraniční podněty a fotografická tvorba v českých zemích získávala stále více internacionální charakter. Země se plně otevřela, mnozí fotografové navázali intenzivní kontakty se*

zahraničím, publikace, časopisy a internet přinášely čerstvé informace o nejaktuálnějších trendech ve vizuálním umění, česká fotografie byla představena na mnohem větším počtu zahraničních expozic než v předchozích dekadách.”²

Autorská dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa vstoupili tedy na scénu v období, kdy se česká fotografie nadechovala čerstvého mezinárodního ovzduší a jejich vědomé hledání vlastního stylu, lze vnímat jako jedno z nejlepších rozhodnutí kariéry.

Za počáteční inspirace, se kterými autoři do společné práce vstupovali a které se samozřejmě postupem let rozšiřovali, můžeme uvést z českého prostředí například Lutterera, Malého, Poláčka a jejich projekt Český člověk nebo legendu portrétní fotografie Richarda Avedona a jeho kočovné portrétní putování po americkém západu. V hlubší historii fotografie bychom mohli vzpomenout dílo Augusta Sander a jeho cyklus Lidé 20. století, který čítal několik tisíc snímků. Souvislost najdeme i v díle Daniela Meadowse a jeho Bezplatného fotografického autobusu, kterému se ale teoretici věnovali až v pozdějších letech a Stein s Issou toto dílo pravděpodobně ve svých začátcích neznali. To mohou být základní inspirace autorské dvojice S2 s důrazem na dílo Richarda Avedona. Podle vlastních slov Štěpánky Stein je pro ně inspirací i dílo a osobnosti českých fotografů Václava Jiráka a Ivana Pinkavy.

² Vladimír Birgus a Jan Mlčoch: Česká fotografie 20. století, 2010, str. 311

3. PROJEKTY

3.1 Beauty fashion, 1998

První společný projekt autorské dvojice S2, který zrealizovali ještě za studií v ateliéru fotografie na pražské VŠUP pod vedením prof. Pavla Štěchy, se jmenuje Beauty fashion. Pro oba autory byla práce na tomto souboru prubířským kamenem a podle jejich vlastních slov se jednalo i o určitou formu iniciačního zážitku, který se dostavuje při soustavné práci a přemýšlení o ní, jak o něm hovoří například Viktor Kolář³ v souvislosti s čistě dokumentární fotografií.

Na počátku stála jasně definovaná myšlenka. Zaznamenat, v prostředí radikálních společenských posunů, i proměny dobového stylu oblékání, módy, která měla až do 90. let 20. století na jednotlivce a jeho osobní styl značně omezený vliv.

Klíčem pro výběr jednotlivých "modelů" by mohla být okřídlená věta jedné z písní Jiřího Voskovce a Jana Wericha: „*Je to pravda odvěká, že šaty dělaj člověka.*“

Ze série Beauty fashion, 1998

³ Viktor Kolář: Seminář o fotografickém dokumentu, 2004

V osvobozeném prostředí pražských ulic se zvolna začínaly objevovat i barvy a také lidé, kteří svou osobnost a nově nabytou svobodu chtěli manifestovat právě volbou svého oblečení. To neuniklo pohledům dvěma studentů fotografie, kteří svou práci (v té době možná ještě ne úplně vědomě) staví na výrazné vizualitě výsledných fotografií.

Mladí fotografové tedy stáli před jasně definovaným tématem a dalším krokem byla rozvaha konečné formy výsledného souboru fotografií.

Zde dochází ke "střetu" dvou

Ze série Beauty fashion, 1998

odlišných pohledů na médium fotografie, jehož výsledkem je průnik v podobě osobitého stylu dvojice S2, který v následujících letech krystalizuje prací na dalších projektech.

Štěpánka Stein přichází se svým víceméně dokumentárním fotografickým pohledem. Ten je založen na soustavně promyšlené a koncepční práci, její součástí je ve velké míře i princip náhody, sledování z odstupu nebo naopak radikální vstup do prostředí, do bezprostřední blízkosti lidí a jejich životního prostoru.

Salim Issa přináší svou orientaci na stylizovanou, inscenovanou fotografii a především ostré zábleskové osvětlení, které se pro tuto autorskou dvojici stává dalším charakteristickým prvkem společné práce.

Stein a Issa se současně důsledně brání polemikám o tom, kdo konkrétně stál za kamerou a kdo nastavoval záblesková osvětlení. Výsledek je průnikem dvou pohledů a také dvou odlišných osobností.

Vybaveni těmito základními ingrediencemi, vyráží společně do ulic. Přesněji řečeno na známé pražské náměstí, „Václavák“. Zde, uprostřed středového ostrůvku staví své improvizované studio, které se skládá z jednoduchého igelitového pozadí. To zajišťuje dostatečnou separaci „modelů“ od pozadí a současně díky své částečné transparentnosti zachovává dojem místních reálií. (Poznámka autora: Je zajímavé si uvědomit, jak v případě tohoto souboru, na rozdíl od pozdějších prací, působí tyto fotografie, respektive zvolené igelitové pozadí, „brutálně“ v kontrastu se

Ze série *Beauty fashion*, 1998

sofistikovaným podáním barev oděvů. Subjektivně, atraktivní složka obrazu, která se v dalších pracích neobjevuje a je nahrazena precizním stylem podání barev.)

Autoři v krátké explikaci uvádějí: *„Prostřednictvím osobního stylu, vytváříme vlastní vnější dojem. Hlavním kritériem pro výběr “modelů” byl jejich osobní kreativní styl oblékání.“*⁴

Stein a Issa se tedy pouští do “lovení” svých modelů, kteří je zaujmou svými módními kreacemi. Reálně se tak při své práci ocitají na hraně, na pomezí dvou protichůdných fotografických přístupů. Z pozice dokumentární fotografie zaznamenávají konkrétní společenský fenomén, který je z dnešního pohledu na zpět, dokumentárně hodnotnou studií. Současně, z pozice módní fotografie celou práci realizují za využití specifických formálních prostředků (flash, pozadí, pózy, ...), které jsou vlastní módní fotografii.

Výsledkem je série *Beauty fashion*. V rámci českého prostředí 90. let 20. století je výsledný soubor, podle mého názoru, výjimečný. Hlavním důvodem proč se tento soubor vymyká z dobové české produkce je zmíněné prolnutí dvou rozdílných přístupů

⁴ Anotace k souboru *Beauty fashion*, www.s2photo.cz

dokumentární a módní fotografie. Tento fakt odkazuje k inspiracím světovou fotografií, kde byl tento přístup využit mnoha autory. Postavy stojící před igelitovým pozadím působí většinou uvolněně, sebevědomě. S radostí dávají na odiv svůj zevnějšek. Tento pocit jim jistě navodila i vytvořená scéna, která otevřeně přiznává, toto je akt fotografování a vy budete ti, které chceme fotografovat. Tento přístup, v této době možná spíše instinktivní, popisuje Štěpánka Stein později takto: „*Není nám blízký typ dokumentaristy, který někde něco uloví a není přitom vidět. Všichni lidé, které fotíme, o tom vědí.*”⁵ Před pozadím defilují nejrůznější oděvní kreace, někdy promyšlené, jindy veselé nebo poněkud legrační kombinace.

Série Beauty fashion byla zásadní nejen pro jejich tvůrce Štěpánku Stein a Salima Issu. Z odstupu více než desítky let a s přihlédnutím k faktu, že záznam vzniknul v přelomové době české společnosti, lze říci, že tato fotografická série dozrála a čas myslím, bude na její hodnotě jen přidávat. Z tváří a postav obyčejných Pražanů lze vyčíst nejen jejich snahu se rozhodnout, co si vzít na sebe a tím dát o sobě zprávu. Při zaujatém pozorování a se znalostí současného stavu, je možné zahlédnout mnohem více. Vztah k sobě samému i druhým, k fotografům a možná i vztah k minulosti a budoucnosti.

Soubor měl svou premiéru v roce 1998 v galerii Velryba, která je výstavním prostorem pražské FAMU a z dnešního odstupu téměř patnácti let, můžeme myslím říci, že úspěšně otevřel autorské dvojici cestu na českou fotografickou scénu.

⁵ Magdalena Čechlovská, <http://art.ihned.cz/c1-55336210-narodni-obrozeni>

3.2 Diplomová práce, 2001

Závěrečnou diplomovou práci museli oba fotografové absolvovat jednotlivě, protože hodnocení společného projektu nebylo podle kritérií přípustné. Přesto Stein a Issa našli způsob jak spolupracovat dál. Svou diplomovou práci věnovali tématu obrazového časopisu. Hledali a pokoušeli se prověřit možnosti čistě vizuálního periodika a narativní možnosti samostatně stojící série fotografií. Obsahem tohoto fiktivního magazínu byly fotografické soubory *Woman*, *Stars* a *Mimo limit*.

Štěpánka Stein si zvolila sociální téma žen, se zkušeností s pobytem v nápravném zařízení. Čistě portrétní soubor nazvala *Woman*, v jiných zdrojích je uváděn název *Family*. Salim Issa našel svůj námět na opačném konci sociálně společenského spektra a vytvořil soubor s názvem *Stars*, v jiných zdrojích je uváděn název *Magion*. Soubor byl kombinací portrétů čtyřčlenného vědeckého týmu, který vyvinul první českou vesmírnou družici a výtvarně pojatých záběrů na téma hvězdy.

Společnou prací byla potom zmíněná série *Mimo limit*. Oba autoři si ovšem při realizaci vlastních fotografií asistovali, vždy v opačných pozicích. Během závěrečného roku jejich studií vznikly tedy celkem tři soubory.

3.3 *Woman(Family)*, 2001

Štěpánka Stein si zvolila výrazně složitější téma. U oslovené skupiny žen se dala předpokládat nechuť se fotografovat. Přesto Stein vytvořila záběry těchto žen v exteriérech jejich životního prostoru, na panelákových sídlištích a hřištích s nekonečným horizontem. Některé v ruce drží fotografie svých rodin a dětí, jiné jsou jimi obtěžkány, jiná žena svírá novorozence. Postavy žen a dětí, nasvíceny zábleskovým světlem,

Ze série Woman, 2001

Ze série Woman, 2001

vystupují z jednoduchého “zataženého” pozadí scény. Výrazy žen na fotografiích jsou škálou různých dojmů, od zaskočené otázky, přes smíření se a očekávání lepší budoucnosti, po apatický až vulgární výraz ženy, která nejvlastněji možným způsobem svírá v prstech fotografii malého dítěte.

Vzniknul tak soubor, jehož první kvalitou je samotný fakt jeho realizace. Stein musela prokázat velkou schopnost komunikace a empatie, která nakonec oslovené ženy přesvědčila k účasti a “pózování” před objektivem, opět za oslnění zábleskem. Což je nakonec i potvrzením jejích schopností coby dokumentaristy.

18

3.4 Stars (Magion), 2001

Diplomovým projektem Salima Issi byl soubor Stars. Ten se stal společně se sérií Woman a souborem Mimo limit součástí obrazového magazínu, který Stein a Issa odevzdali jakou svou společnou diplomovou práci, přestože hodnoceni byli samostatně za jednotlivé práce.

Soubor Stars je kombinací portrétů výzkumného týmu Akademie věd a výtvarně pojatých snímků s tematikou hvězd. Issovi portréty jsou jiné než portréty Štěpánky Stein. Vyznačují se svou nenucenou precizností, jak technickou, tak i formální. Salim Issa komponuje své portréty do netradičních kompozičních celků, které společně

Ze série Stars, 2001

s výrazy jednotlivých postav podtrhují dojem náhodného vzniku záběrů, což navozuje pocit, který běžně vnímáme spíše z takzvaných momentek.

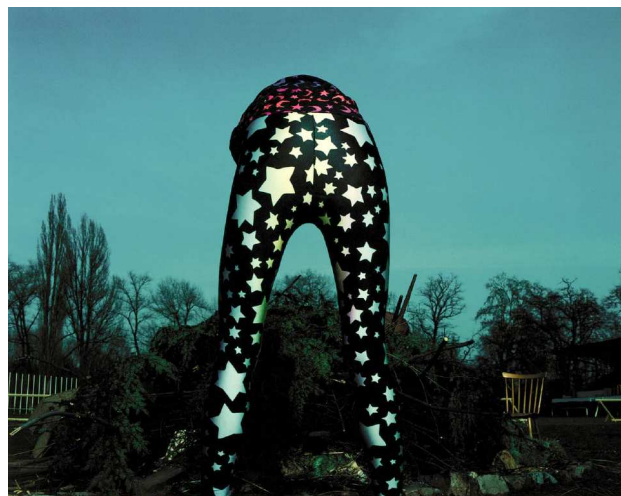
Přestože výběr tématu, lokace i světelná situace portrétních snímků, byly jistě pod pečlivou kontrolou svého autora, i s přispěním asistence Štěpánky Stein, postavy a tváře vědců působí velmi nenuceně, jako by si skupinka vyšla na střechu svého pracoviště na odpolední pauzu a s výhledem na modré nebe rozvíjela své vědecké úvahy.

Issa pravděpodobně cíleně fotografoval v okamžicích, kdy portrétovaní měli dojem, že fotografování nejsou, o čemž svědčí někdy poněkud “přistiženě” působící výrazy vědců, které opět přispívají ke zmíněné atmosféře snímků, která v některých momentech může působit až nezúčastněně.

Druhou částí Issova souboru Stars, jsou výtvarně pojaté snímky, které jsou myšlenkovou paralelou ke zvolenému tématu. Na snímcích se objevují postavy a tváře představitelů českého showbyznysu nebo jsou “ozdobené” symbolem hvězd.

Tyto fotografie velmi volně navazují na zvolené téma, v kombinaci s portrétními záběry dávají souboru výrazněji abstraktnější rozměr a divákovi poskytují další prostor pro vlastní myšlenkovou interpretaci.

Z těchto snímků je také patrná Issova orientace na estetickou stránku fotografií, které

Ze série Stars, 2001

jsou ilustracemi zvoleného tématu a naznačují i jeho zájem o grafický design.

3.5 Mimo limit, 2001

Jak už bylo řečeno v úvodu této kapitoly, fotografický soubor *Mimo limit* vzniknul v diplomovém ročníku Štěpánky Stein a Salima Issy a byl jejich společně vytvořenou sérií. Série *Mimo limit* doplnila soubory *Woman* a *Stars* a všechny fotografie se staly součástí obrazového magazínu,

Ze série Mimo limit, 2001

jehož hlavní otázkou bylo: Je obraz dostatečnou informací pro vytvoření samostatně stojící zprávy o čemkoli?

Myšlenkový základ pro soubor *Mimo limit* se zrodil, podle slov Štěpánky Stein, už při společné práci na souboru *Beauty fashion*, kterou fotografové realizovali na Václavském náměstí v Praze. Jejich pohled zaujaly projíždějící vozy exkluzivních značek

Ze série Mimo limit, 2001

a představy o jejich majiteli, často ukrytých za černými skly svých aut.

Následovala fáze vesměs náhodného seznamování s majiteli luxusních vozů. Stein s Issou projížděli ve voze Seat Ibiza z roku 1991 (jak s úsměvem dodává Štěpánka Stein) dálnice a pražské okruhy a přes stažená okna vozu gestikulovali na projíždějící řidiče sportovních aut. Stein s Issou sebou vozili i fotografickou techniku a “ulovené” majitele luxusních vozů fotografovali v odstavných pruzích a na parkovištích.

Výsledkem je soubor fotografií majitelů silných sportovních vozů. Jednotlivé záběry jsou formálně téměř totožné. Mění se postavy, značky automobilů a jejich kompoziční uspořádání.

Stejně jako v předchozích sériích, i zde se Stein a Issa zaměřují na úzkou, jasně vymezenou skupinu, která v 90. letech 20. století představovala nově vzniklou společenskou vrstvu podnikatelů, jejíž někteří představitelé manifestují své společenské postavení prostřednictvím svých vozů nebo si jednoduše plní své klukovské sny. O tom jakým symbolem je právě “velké nadupané” auto bylo napsáno mnoho. Možná proto

některé snímky vyznívají značně ironicky. Fotografie, které jsou součástí souboru Mimo limit, by se za jiných okolností mohly stát editorially módních obrazových magazínů. Stačila by k tomu účast profesionálního stylisty, který by si dal práci s outfitem jednotlivých "modelů". Formální stránka snímků totiž naprosto odpovídá požadavkům lifestyleho časopisu. Nestalo se tak (tento nepatrný posun přístupu uplatnili autoři v dalších komerčních zakázkách) a fotografie zůstávají dokumentem konkrétního společenského fenoménu, ačkoli využívají principů módní fotografie.

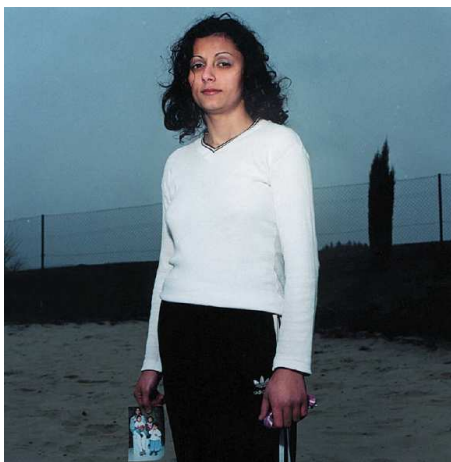
I když vizuální stránka snímků může upoutat natolik, že vnímáme pouze ji, v hlubších vrstvách záběrů se skrývají další signifikantní informace, jakou může být například poněkud úsměvný rozpor mezi naleštěnou kapotou závodních aut a civilním výrazem a oblečením portrétovaných, které je příjemným způsobem zlidštuje a kotví do dobových historických reálií.

Série Mimo limit byla prvním potvrzením autorského stylu, naznačeného v první práci Beauty fashion a jak sama Štěpánka Stein potvrzuje, byl to pro dvojici zásadní předěl, který jim potvrdil správný směr jejich cesty.

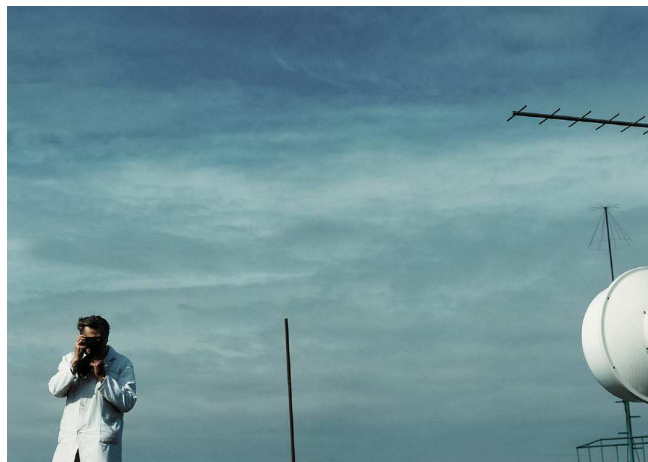
3.6 Stein a Issa styl

Poslední tři jmenované soubory, Woman, Stars a Mimo limit, považuji z hlediska analýzy práce autorské dvojice za zásadní. Se znalostí faktu, že první dvě jmenované práce byly samostatnými projekty autorů (přestože si vzájemně asistovali) a vědomím, že soubor Mimo limit byl naopak společným projektem, který vzniknul přibližně ve stejném časovém období, lze složky a charakteristické znaky individuálních přístupů dobře sledovat a vnímat jako vstupní ingredience později ostře profilovaného stylu autorské dvojice S2.

Jak už bylo řečeno, Štěpánka Stein k fotografii přistupuje z pozice dokumentaristky. Podstatné je pro ni nosné téma a schopnost přiblížit se k portrétovaným a samotnému tématu. Ze souboru Woman je patrné, že pro ni není na prvním místě vizuální stránka záběrů. Snímky jsou komponovány jednoduše přibližně na střed záběru, což podporuje i zvolený čtvercový formát. Postavy jsou vysvícené

Štěpánka Stein, ze série *Woman*, 2001

Salim Issa, ze série *Stars*, 2001

plošně a záblesk slouží především k oddělení postav od pozadí, které je díky tomu “zatažené” a pozornost diváka je soustředěna na samotné figury. Štěpánka Stein v tomto souboru nefotografuje pouze ženy, jak nastiňuje název série (možná pro to je v jiných zdrojích uváděn název *Family*). Důležitou roli zde hrají děti a rodinné vztahy, ke kterým odkazuje. Některé ženy mají v ruce pouze fotografie svých ratolestí a můžeme domýšlet (předpokládat), že z důvodu svých prohřešků proti zákonu o možnost přirozeného styku se svými dětmi přišly. Pokud těmito “detailům” divák věnuje potřebnou pozornost, samovolně mu ze statických záběrů začnou vyvstávat širší souvislosti. Všechny vybrané ženy mají za sebou podobnou zkušenost. Ty, které jsou obklopeny dětmi, mají výrazně jiný, pozitivnější výraz tváře, na rozdíl od těch, kterým zbyly jen fotografie. Tyto sociologické záběry jsou výrazně narativní, úměrně naší vlastní životní zkušenosti a schopnosti empatie.

V samostatném souboru Salima Issi lze také rozklíčovat jeho osobní preference a vizuální estetiku. Soubor *Stars* je složen z portrétů akademiků a výtvarně pojatých záběrů na téma hvězd. Portrétní část souboru je, přestože jde o stejný žánr jako v případě Štěpánky Stein, velmi odlišná. Jednotlivé záběry jsou efektní díky redukované barevné škále, jsou téměř monochromatické, zásadně dominantní jsou modré odstíny.

Jiný je i jeho přístup ke komponování snímku. Na rozdíl od své autorské partnerky, která kompozici záběru ve zmiňovaném souboru *Woman*, řeší téměř důsledně umístěním hlavního objektu do centra snímku, kompozice fotografií Salima

Issi je dynamická, rozvolněná, dalo by se říci, že pracuje s dekompozicí. Hlavní objekty jsou umístěné po stranách záběru, uprostřed vzniká volný prostor, který vybízí diváka k interpretaci, která je ovšem nejednoznačná. Snímky vyznívají spíše ilustrativně a o konkrétních subjektech příliš nevyprávějí, opět na rozdíl od portréty Štěpánky Stein.

V kombinaci s výtvarně pojatými snímky, mezi kterými se opět objevují portréty a které mají přes svůj reálný základ abstraktní významy, fotografie souboru Stars konvenují s tématem hvězd, jakožto námětem abstraktním a těžko obrazově postižitelným. Salim Issa na těchto snímcích prezentuje mimo jiné i svůj smysl pro výtvarnou významovou zkratku, stylizaci a svou výraznou orientaci na vizuální stránku snímků, což také odpovídá jeho zájmu o design a typografii.

Průnikem individuálních schopností a pohledu na médium fotografie je již zmíněný soubor Mimo limit, který jsem popsal v předchozí kapitole a ve kterém je, na základě předchozí analýzy, možné vysledovat osobní vklady autorského dua Štěpánka Stein a Salim Issa.

Na tomto místě opět připomínám postoj obou fotografů. Důsledně se vyhýbají rozlišení, kdo konkrétně stál v jednotlivých případech za kamerou a práci prezentují jako společné dílo.

3.7 Space cowboys, 2002

Další společnou prací je soubor Space cowboys. Jedná se o první sérii, která vznikla po dokončení fotografických studií v ateliéru profesora Pavla Štechy na pražské VŠUP a byla vytvořena pro výstavu Čeští umělci ve Stuttgartu, která se konala v roce 2002.

Práce autorské dvojice S2 se vyznačují postmoderním prolínáním různých estetik, které jsou charakteristické pro samostatné fotografické žánry. V jejich případě, jak už bylo řečeno a jak vyplývá z předchozího textu, se jedná o míšení vizuálních kódů (jazyků), které běžně vidíme u prací stylově striktně zaměřených například na portrét, subjektivní dokument, módní a reklamní fotografii. U jednotlivých sérií autorské dvojice lze v některých případech vysledovat a označit jeden z těchto přístupů za dominantní.

Ze série Space cowboys, 2002

V případě souboru *Space Cowboys* udává výsledným fotografiím hlavní tón konceptuální přístup, který vychází ze samotného myšlenkového zdroje. Tím byla myšlenka pokusit se vyjádřit universální krásu lidské tváře, kterou by bylo možné označit za *To božské* v každém z nás. K tomuto tématu přivedl fotografie jejich zájem o sektu věnující se mimozemské komunikaci. Stein a Issa navštěvovali přednášky členů těchto uskupení, sledovali jejich tváře a pronikali do neznámého prostředí.

Výsledkem jejich přípravy byl závěrečný dojem o (naivní) idealizaci pohledu členů této sekty na možnosti kontaktu s mimozemskými civilizacemi. To se také stalo myšlenkovým základem a výchozím bodem jejich práce. Následovala fáze hledání vhodných typů (prototypů), jejichž tvář by tento pocit vyjadřovala stejně jako již zmíněné *To božské* v nás. Fotografové je našli mezi svými přáteli a známými.

Ve výsledném souboru tak vidíme ateliérové portrétní snímky s jednoduchým čelním svícením, jednotlivé modely fotografové unifikovali použitím světlé paruky, identického oblečení i užitého prosvíceného pozadí, které tvoří papírová tapeta a nakonec i samotný výraz tváří. Z fotografií na nás shlížejí extaticky působící tváře vesmírných kovbojů a jejich dětinsky naivní výraz se po delší chvíli stává uhrančivým. Lidé mají tendenci zrcadlit gesta, výrazy, postoje⁶ a tak i divák sledující dostatečně dlouho tyto snímky bezděčně pociťuje lechtání v koutcích vlastních úst. Možná s tímto

⁶ Jaro Křivohlavý: *Jak si navzájem lépe porozumíme*, Praha, 1988

pocitem po další chvilce začne i nesouhlasit a výrazy tváří, včetně té vlastní se mu najednou začnou zdát trochu laciné a podbízivé.

Jak už jsem uvedl, tento soubor fotografií je výrazně konceptuální, s postmoderním mícháním vizuálních kódů⁷ a škála dojmů a otázek, které vyvolává, je širší, než by se na první pohled mohlo zdát. Vzápětí pokleslé koutky našich úst tak mohou být podvědomou reakcí na hru, kterou s námi fotografové v této sérii hrají. Tato hra se pohybuje, atakuje dnes velmi neurčité hranice (vizuálního) kýče a tím se vztah diváka k těmto snímkům značně problematizuje.

Pro vyjasnění pojmů uvádím slovní vymezení kýče, tak jak o něm hovoří Robert Silverio v knize Postmoderní fotografie, se kterým se ztotožňuji: *„Kýč (tedy) není dílo, ale označení pro náš postoj k tomuto dílu. (...)označení čehosi za kýč je pouhým subjektivním konstatováním pocitu vlastní esteticko-emocionální nadřazenosti nad něčím, tedy nikoli objektivním popisem“*.⁸

Soubor Space Cowboys je tedy mimo jiné vizuální hrou, která může být jako každá dobrá hra zábavná, pokud si chcete hrát. Tuto sérii také považuji, společně se souborem fotografií, kterému se věnuji v kapitole 3.10, z celkového pohledu na práci autorské dvojice Stein&Issa, za výjimečnou. Více se pokusím objasnit v závěru kapitoly Misky.

3.8 Messages, 2004

Při pohledu na fotografickou kariéru autorské dvojice se zdá, že autoři byli ve správný čas na správném místě. Samozřejmě nabídky k účasti na různých projektech, ke kterým se postupem času dostávají, jsou výsledkem kvality předchozí práce, individuální schopnosti, přítomná je také určitá míra potřebného štěstí a v neposlední řadě i jejich studia na pražské VŠUP, kde fotografové měli možnost k prospěšnému mezioborovému kontaktu, ze kterého těží v některých případech až do dnes.

⁷ Robert Silverio: Postmoderní fotografie, 2007, str. 26

⁸ Robert Silverio: Postmoderní fotografie, 2007, str. 21 a 22

Ze série Messages, 2004

Tato situace nastala i v případě dalšího souboru, který nese název Messages. Štěpánka Stein a Salim Issa byli osloveni ředitelem Českého centra v Londýně. Zadáním bylo vytvoření vizuálního stylu festivalu designu Czechmania, který probíhal po dva měsíce v anglickém Birminghamu v roce 2004. Stein a Issa tuto soutěž na vytvoření vizuálu vyhráli a jejich patnáct velkoformátových fotografií se stalo součástí vizuální komunikace festivalu a vzniknul z něho i samostatný výstavní projekt, prezentovaný v Symphony Hall v Birminghamu a později také v Českém centru v Londýně.

Autoři projekt koncipovali jako sérii portrétů, opět převážně z okruhu svých přátel a známých (mimo jiné je v sérii i portrét sochaře Lukáše Rittsteina), kdy je portrétovaná postava v kompozici záběru dominantní. Všechny snímky také spojuje silueta Pražského hradu v pozadí. Jak název souboru napovídá, každá z postav posílá divákovi svůj vzkaz, který je jednoduše napsaný na formátu papíru nebo je vyjádřen symbolicky pomocí gesta nebo konkrétního atributu, například státní vlajky.

Všichni portrétovaní jsou současně stylově oblečení a v jejich blízkosti jsou umístěny designové předměty. Lukáš Rittstein má například na nohách obutého růžového králíčka, v jedné ruce drží svůj vzkaz, Už se těším a ve druhé svírá gumovou

psí hračku v podobě žlutého kuřete.

Jednoduchý koncept komunikace přesně odpovídající svému záměru. Po formální stránce je vizuální jazyk příbuzný nebo je kombinací předchozí práce autorské dvojice. Jednoduché užití umělého záblesku z levé strany, tmavé pozadí, vzdálený horizont se siluetou Pražského hradu, hluboké černé stíny.

Štěpánka Stein a Salim Issa si díky mezinárodní úspěšnosti ověřují kvality svého stylu, který je možné považovat za vyzrálý, což potvrzuje i fakt, že autoři ho v budoucí práci úspěšně opakují. Naplňují

Ze série Messages, 2004

tak současně požadavek nejen odborné veřejnosti o nutnosti stability fotografického stylu, který se tak stává snadno rozpoznatelným, autorským.⁹

3.9 Karlín, 2004

Štěpánka Stein a Salim Issa se také pravidelně účastní fotografické soutěže Czech Press Photo a v mnoha ročnících byli oceněni. V roce 2003 získali první cenu v kategorii portrét a současně obdrželi Grant Hlavního města Prahy, který uděluje pražský primátor a který má hodnotu sto dvacet tisíc korun. Úkolem držitele ročního grantu je vytvoření fotografického dokumentu na téma proměn Prahy. Stein a Issa se stali jeho devátými držiteli.

Karlín byl v roce 2002 povodní nejvíce zasaženou pražskou čtvrtí a Štěpánka Stein a Salim Issa se rozhodli dokumentovat jeho současnou podobu, život a pozvolný návrat lidí do místa, které mělo vždy své kouzlo a vlastní (industriální) charakter.

⁹ Robert Silverio: Postmoderní fotografie, 2007, str. 37

Z cyklu Karlín, 2004

Prezentace grantu Hlavního města Prahy proběhla v roce 2004 v dnes již neexistující Komorní galerii Domu fotografie Josefa Sudka na Staroměstském náměstí, kterou vedla Daniela Mrázková. Po roční práci na tomto projektu autoři veřejnosti představili mnohohrstevnatý obrazový příběh, který je kombinací pohledů do karlínských ulic, interiérů s intimními detaily odkazujícími k plynutí života této čtvrti, ve které jsou stále vidět důsledky přírodní katastrofy. Nejobsáhlejší částí série jsou samozřejmě portréty, které jsou kombinací momentních záběrů a stylizovaných snímků.

Z cyklu Karlín, 2004

V mnohých z nich najdeme Bartesovo Punctum,¹⁰ které kotví často neurčitě anonymní portréty vystupující z temného pozadí do českého, karlínského prostředí (školní aktovka, pracovní nářadí, jeřáb, červená drenážní trubka, atd.) a které odkazují k příběhům, které se zde odehrávají.

Jednotlicím prvkem různorodých záběrů je autorský styl, vizuální jazyk. Lokální zábleskové světlo zdůrazňující části (princip reklamní fotografie) scén nebo portrétů. Vše ostatní se ztrácí v hlubokých stínech a často komplikované kompozice se tím

¹⁰ Ronald Bartes, Světlá komora: poznámka k fotografii, 2005

zjednodušují. Některé záběry obsahují i “amatérské” kompoziční chyby (lampy v hlavách portrétovaných), které najdeme i v jiných fotografických sériích a které ovšem autoři podle vlastních slov považují za marginální. S vědomým přiznáním (bylo by velmi snadné je postprodukčně odstranit), tyto detaily ještě více posilují reportážní charakter snímků a také poodhalují styl práce dvojice fotografů, jejichž jednou z metod je i bezprostřední, instinktivní fotografování, kdy má na výsledném snímku velký podíl náhoda.

Cyklus Karlín odpovídá možnostem práce podpořené grantem a byl dobrou investicí do schopností dvojice fotografů. Ti v něm znovu úspěšně předvedli svůj poutavý vizuální jazyk a série, podobně jako jiné již zmíněné, bude zráť časem.

3.10 Misky, 2005

Pro galerii VŠUP kde se v roce 2005 konala výstava s názvem Voyeur a jejímž tématem byl Mainstream, vytvořili Štěpánka Stein a Salim Issa sérii Misky.

Výstava Voyeur (Iniciativa pro fotografii, vizuální kulturu a životní styl) byla projektem mladých autorů tvořících v oblasti umění, fotografie a grafického designu. Na výstavě se podíleli Jan Kuděj, Ondřej Přibyl, Jiří Thýn, Linda Urbánková, Michal Ureš, Markéta Kinterová, Karel Knopp, Filip Hladký, Dušan Skala a samozřejmě Stein a Issa. Cílem iniciativy bylo v pozici „voyeura“, stavějícího se pokaždé do jiného sociologického kontextu, sledovat konkrétní současnou kulturně-společenskou tendenci. Kurátorkou výstavy byla Mariana Serranová, se kterou dvojice S2 v budoucnu často spolupracuje.

Kulturně-společensko-sociologické zaměření kurátorského projektu bylo pro autorskou dvojici Stein&Issa impulsem, který obrátil jejich pozornost k největší české soutěži krásy, České Miss. Shodou okolností se tak stalo v době, kdy se soutěž za velké mediální pozornosti a s velkými dohady ohledně autorských práv, rozdělila na dvě samostatná klání.

Z pozice fotografů, ideální situace pro konceptuálně zaměřenou fotografickou sérii. Stein a Issa na tomto základu vytvořili soubor komparačních snímků, kde vedle sebe postavili tváře mladých žen, které se účastnili těchto identických soutěží, běžících

Ze série Misky, 2005

paralelně vedle.

Výsledkem je série, nesoucí lehce pejorativní a myslím dobře zvolený název evokující například misky vah, která přes svou jednoduchost, až triviálnost (v jednoduchosti je krása) vyvolává řadu otázek. Jak Štěpánka Stein uvedla, pocit autorů z této práce byl pocitem pohybu na tenkém ledě, na hraně etiky a podobně byly fotografie vnímány i samotnými modely.

Troufám si ovšem tvrdit, že je to přesně ta hranice, kde by se autor pohybovat měl a dokonce vědomě tuto hranici vyhledávat. Vždyť kdo si dnes, kromě profesionálů modelingových agentur, pamatuje jména nebo tváře soutěžících žen? Díky práci Štěpánky Stein a Salima Issi mám tu zůstal fotografický soubor, který nejenže zaznamenal historický přelom jedné soutěže, ale na pozadí těchto dohadů také dokumentuje stav české mainstreamové zábavy, náš vztah k lidské kráse a fakt, že soutěž o nejkrásnější ženu je žádaným obchodním artiklem (kvůli kterému se vyplatí se i soudit), stejně jako kult krásného a úspěšného mládí, které může zažít svůj “americký sen”.

Soubory Space cowboys a Misky, se podle mého názoru z tvorby dvojice S2

vymykají. A myslím si, že správným směrem. Výrazně konceptuální práce se dotýkají úzce a jasně stanovených témat, které přes své jednoznačné vymezení hovoří o významných společensko-sociologických jevech. Podrobněji se k této otázce vrátím v samotném závěru této práce, ve kterém bych rád shrnul možný pohled na tvorbu Štěpánky Stein a Salima Issi jako celek.

3.11 Newcastle, 2005

V roce 2005 byli Štěpánka Stein a Salim Issa nominováni do programu Changing Faces 2005 (nominaci jim udělila tehdejší ředitelka Pražského domu fotografie Eva Hodek a profesor Vladimír Birgus). Tento projekt financovaný Evropskou unií, který pořádá IPRN (The International Photography Research Network), je zaměřený na téma Work (Práce). Je založen na výměnných pobytech fotografů v různých zemích, kteří zde

Ze série Newcastle, 2005

jako cizinci vytvářejí fotografický dokument, který je subjektivním uměleckým pohledem na danou destinaci.

V roce 2009 se této stáže účastnil další středoevropský fotograf, absolvent opavského Institutu tvůrčí fotografie Andrej Balco, který v Brazílii vytvořil mezinárodně úspěšný soubor Domesticas.

Ze série Newcastle, 2005

Štěpánka Stein a Salim Issa si pro tento projekt z předložených možností vybrali průmyslové město Velké Británie Newcastle upon Tyne, kde vznikla subjektivně dokumentární série Newcastle, v jiných zdrojích je uváděn název Ordinary Living.

Během přibližně měsíce a půl trvajícího pobytu vytvořili Stein a Issa soubor fotografií, který tvoří převážně portrétní snímky. Vizuální jazyk této série je pokračování již ustáleného autorského stylu a fotografové tradičně pracují s umělým světlem, které slouží k lokálnímu zdůraznění částí scény a kterým sofistikovaně doplňují přirozené denní osvětlení, ve většině případů se jedná o protisvětlo.

V této sérii se navíc do popření obrazového sdělení dostává výrazněji i princip

Ze série Newcastle, 2005

náhody, který jsme mohli registrovat i v předchozích sériích. Zde se stává velmi výrazným a fotografie působí nenuceně a autenticky. Některé záběry připomínají takzvané snapshots a to i přes to, že Stein a Issa, stejně jako v předchozích souborech, pracují se středoformátovou technikou, v tomto konkrétním případě je to Bronica 6x6 a již tradičně také flash. Situace, které sama o sobě strhává mnoho pozornosti.

Přesto jsou snímky nenucené. Fotografům se podařilo minimalizovat vliv své přítomnosti i samotného aktu fotografování na minimum. Obecně klidně působící čtvercový formát využili autoři velmi dobře. Pracovali s jeho statickými vlastnostmi, v případě portrétů s centrální kompozicí a také nasníмали mnoho dynamických záběrů,

kteře jsou k této základní vlastnosti formátu v kontrapunktu a o to více posilují celkový dojem, stejně jako postprodukčně upravená (de)saturace barevné škály, která je opět jedním z charakteristických znaků pozdější tvorby.

V sérii je naznačeno několik samostatných kapitol, lze je vymezit například jako Zábava, Práce, apod. Tyto kapitoly naznačují témata, která by byla jistě sama o sobě nosná, kdyby měli Stein a Issa na práci více času.

V těchto kapitolách také můžeme vysledovat inspirace nebo poučení tvorbou jiných autorů. Ať už se jedná o ironii demaskující dokument Martina Parra, poklidné portréty Rineke Dijkstra nebo reklamní snímky Guy Bourdina.

Soubor je opět průnikem inklinací a zájmů autorů o portrét, dokument nebo fashion fotografii a přesto, že je ve své finální podobě prezentován jako subjektivně dokumentární práce, prolínají se v něm různé přístupy a série se tak stává divácky velmi přitažlivou.

Autorská dvojice vytvořila soubor, který celkově působí, řekl bych přesně tak, jak si organizátoři projektu Changing Faces mohli přát. Je, vzhledem k omezeným časovým možnostem, vizuálně vytříbenou sondou, pohledem nezúčastněných kolemjdoucích na život průmyslového města Newcastle upon Tyne.

3.12 Národní divadlo, 2006

Sezónu 2005/2006 trávili Stein s Issou v Národním divadle. Přijali nabídku ředitele nejznámější české divadelní scény a během jedné sezóny dokumentovali život za scénou tohoto divadla. Zařadili se tak mezi fotografy, kteří pro Národní divadlo projekt realizovali v minulosti, jako byl například Bohdan Holomíček, Viktor Kronbauer, Karel Cudlín nebo Jindřich Štreit. Vernisáž výstavy a křest knihy Národní divadlo: sezona 2005/06, která je vůbec první fotografickou publikací autorské dvojice Stein&Issa, se konala 17. října 2006 v Salonu Kolowrat na Ovocném trhu v Praze. Výstavu pořádalo Národní divadlo a kurátory výstavy a autory koncepce výstavního programu byli Milan Kreuzzieger a Petra Straková.

Z cyklu *Národní divadlo*, 2006

Na rozdíl od svých kolegů, kteří v Národním divadle fotografovali před nimi, Štěpánka Stein a Salim Issa pojali práci poněkud odlišně, respektive i v tomto případě fotografování realizovali v duchu svého autorského stylu a pracovní metody.

37

Více než divadlo vidět, lze ho v tomto cyklu fotografií cítit. Divadlo je složitý organismus a za tím, co vidí divák během představení na jevišti, je ukryto mnoho hodin práce nejrůznějších profesí a lidí, kteří zůstávají pro běžného návštěvníka anonymní. Kurátorka Mariana Serranová v úvodním textu knihy mimo jiné píše: „Štěpánce Steinové a Salimovi Issovi jde především o střízlivý kontakt s prostředím a jeho precizní průzkum...“ a dále „(autorská dvojice) má vypracovanou metodu: volí jednotné pozadí i formu, což zvýrazňuje jednak vnitřní integritu fotografického cyklu jako celku a jednak umožňuje divákovi koncentrovat se na detaily, podobnosti, odlišnosti i náhodné či situační nuance.“¹¹ Což je mimochodem

Z cyklu *Národní divadlo*, 2006

¹¹ Štěpánka Stein a Salim Issa: *Národní divadlo*: sezona 2005/06

| Z cyklu *Národní divadlo*, 2006

také princip převzatý z reklamní fotografie.

Jak naznačuje Mariana Serranová, Stein a Issa mají svou pracovní metodu i předem promyšlený koncept a samozřejmě, po téměř deseti letech společné práce, mají i svůj vizuální jazyk.

Během jedné sezóny portrétní všechny zaměstnance národní scény, bez ohledu na jejich postavení a funkci v pracovním organismu, jehož společný produktem je divadelní představení. Pomocí fotografování se seznamují s lidmi, prostředím a vztahy a tyto své "objevy" zprostředkovávají divákům pomocí svých snímků. Všem dávají stejný prostor, nerozlišují mezi hereckými hvězdami, sólisty nebo například kulisáky. Opačný princip, který ovšem může vyvolávat stejné reakce, jaký před stovkami let zvolil Rembrandt při práci na svém obraze *Noční hlídka*.

Tento přístup, možná částečně daný okolnostmi, nedovolí autorům nechat se strhnout povrchem, charismatem známých tváří. Fotořadové se naopak snaží proniknout, seznámit se se všemi lidmi a profesemi. Ne tak je tomu v opačném vztahu modelů směrem k fotořadům. Díky statickému charakteru fotořadického média má divák dostatek času vnímat detaily a to nejen ty viditelné, ale i ty, které můžeme spíše cítit. I pro diváka, kterému jsou tváře českých

Z cyklu Národní divadlo, 2006

hereckých hvězd neznámé, bude rozpoznatelné, kdo je přibližně kdo. Na některých portrétech herců je "vidět" jejich život a prožívání hereckých rolí, jejich tvář a mysl je v jiných sférách, nezúčastněně ve svém vlastním světě se zastavili při příchodu nebo odchodu na scénu a věnovali fotořadům několik vteřin. V kontrastu k této poloze jsou záběry kulisáků a dalšího neuměleckého personálu, kteří jsou naopak zcela přítomni.

Stylizované portréty na předem vybraných místech působí často opět jako momentky. Stejně jako vždy je výsledek dán momentem, kdy fotořad stiskne spoušť. Jedná se o dlouhodobý projekt, který přes využití různých vizuálních kódů, zůstává dokumentární prací. Štěpánka Stein v jednom z rozhovorů k metodě vlastní práce říká: „I když je člověk soustředěný, stane se, že při komunikaci - zvláště, když je tam víc lidí - dojde k nějakému momentu uvolnění. Na ten se soustředíme.“¹²

Výsledkem je cyklus fotořad a především kniha (ideální zakončení fotořadického projektu), která nám opět nabízí netradiční přístup k zadanému tématu. Tehdejší ředitel Národního divadla Daniel Dvořák angažoval na jednu sezónu dvojici

¹² Magdalena Čechlovská, <http://art.ihned.cz/c1-55336210-narodni-obrozeni>

fotografů s jasně vyhraněným profilem, dal jim volnou ruku a udělal dobře.

3.13 Little Hanoi, 2008

Tento soubor bezesporu patří mezi nejvýznamnější práce autorské dvojice S2. A to nejen svým rozsahem a intenzitou, se kterou po dobu jednoho roku autoři na projektu pracovali. Pro svůj cyklus fotografií s názvem Little Hanoi si vybrali sociologicky i kulturně odlišné prostředí největší vietnamské tržnice Sapa v Praze.

Cyklus fotografií podpořila společnost UniCredit Bank a vzniknul ve spolupráci a

| Z cyklu *Little Hanoi*, 2008

| Z cyklu *Little Hanoi*, 2008

podporou Českého centra v Praze, jehož zástupci v roce 2008 připravili sérii akcí, které byly věnovány Vietnamu, Vietnamcům žijícím v Čechách a vietnamské kultuře a folklóru. Cyklus fotografií *Little Hanoi* byl součástí tohoto programu a měl svou výstavní premiéru v roce 2008 v galerii Mánes a vyšel stejnojmenný katalog zajímavě a výmluvně doplněný odpověďmi obyvatelů Sapy na připravené otázky.

Naplnila se i slova zástupkyně Českého centra Dany Brabcové, která v úvodu katalogu mimo jiné říká: *„Doufáme, že se autorům výstavy podaří vyvolat dialog reflektující postavení vietnamské komunity v České republice, a že vysoká umělecká kvalita projektu ho předurčuje k prezentaci v zahraničí prostřednictvím sítě Českých center.“*¹³

Cyklus *Little Hanoi* je obrazem ustáleného a vyzrálého autorského přístupu k médiu fotografie, ve kterém můžeme sledovat všechny charakteristické znaky vizuálního jazyka této dvojice, tak jak byly popsány v předchozích kapitolách. A nebyla to práce jednoduchá, což vyplývá z pouhého faktu, že fotografové pro veškerý kontakt s lidmi pracujícími a žijícími v Sapě potřebovali průvodkyni a překladatelku, bez které by byl projekt nerealizovatelný. Byla jí stylistka a módní návrhářka Mimi Lan a na projektu také s fotografy spolupracovala. Štěpánka Stein a Salim Issa se ve své domovské Praze ocitli v jiné zemi. Stein sama říká: *„Bylo pro nás velmi inspirující pracovat v tak*

¹³ Katalog, *Little Hanoi*, 2008, str. 4

| Z cyklu *Little Hanoi*, 2008

*specifickém prostředí, které nese zřetelné rysy vietnamského města i s jeho atmosférou. Jako bychom se přesunuli do jiného světa, kterému je česká republika zcela vzdálená.*¹⁴

Salim Issa v jiném rozhovoru na otázku, proč si vybrali téma této komunity, říká: „Poněkud zjednodušeně, jiná estetika, očekávání nepoznaného. Jako bychom se přesunuli do jiného světa, města s jinou atmosférou.“¹⁵

Přes to, že autoři pracovali v tak specifickém prostředí, divák z něj mnoho nevidí. Sleduje především portréty vyplňující podstatnou část záběru, pokud se jedná o širší pohled, prostředí se objevuje pouze v náznacích, vynořující se z temných stínů pozadí. Záběry jsou především o lidech, tvářích, pohledech.

Kurátorka Mariana Serranová v katalogu píše: „*Obrazy anonymních lidských tváří znejišťují svým pohledem. Jsou výzvou demaskující prázdný prostor nejistoty, jejíž původ spočívá v obavě, že nejsme sami viděni tak, jak bychom chtěli.*“¹⁶

¹⁴ Tisková zpráva 2009, www.artalk.cz, <http://www.artalk.cz/2009/06/08/tz-stepanka-stein-salim-issa/>

¹⁵ Jiří Macek, <http://designguide.cz/index.php?page=detail&lang=2&item=625>

¹⁶ Katalog, *Little Hanoi*, 2008, str. 5

| Z cyklu *Little Hanoi*, 2008

Štěpánka Stein a Salim Issa staví své modely do centra zájmu diváků a ať už tak činí vědomě nebo jen na základě sledování metody své práce, mažou téměř všechna specifika prostředí a tím i většinu dalších (zavádějící) informací. Vytváří tak široký prostor rozprostírající se mezi divákem a pohledy postav na fotografiích. Prostor, ve kterém je místo na vnitřní dialog, v rámci kterého může každý jednotlivý pozorovatel zaujmout své stanovisko, tiše komentovat svůj postoj nebo své pozice bez křiku a roztržek přehodnotit.

3.14 Národní obrození, 2012

Doposud nejnovější prací dvojice Stein&Issa je soubor s názvem Národní obrození, označení které samo o sobě vyvolává výrazné politicko-nacionální konotace. Soubor měl svou výstavní premiéru 4. dubna 2012 v Ateliéru Josefa Sudka v Praze.

Hned po své premiéře vyvolal rozporuplné reakce, poměrně kriticky vyzněl i text Josefa Chuchmy s titulkem, Národní obrození s vietnamskými modely se na fotografiích dua Steinová & Issa nekoná.

Josef Chuchma mimo jiné píše: „Proměny, k

| Ze série Národní obrození, 2012

*nimž v Česku dochází a které se skutečně týkají národní identity a dokonce snad i jistého, zcela nepatetického a tichého národního obrození, leží zcela někde jinde než v navlékání a stylizování jinak vyhlížejících spoluobčanů do podoby národních ikon. Jako vtíp a zajímavost je tedy Národní obrození dobré, ale nijak jinak.*¹⁷

Těžko lze čekat, že obrození národa se uskuteční díky několika fotografiím, pro to se mi zdá hodnocení autora toho článku zbytečně kritické s příliš velkým důrazem na historicky dané významy termínu Národní obrození. Kurátorka Mariana Serranová v krátkém textu objasňuje záměry autorské dvojice: „Zkoumání historicky podmíněných stereotypů je dnes předmětem snad všech oborů – globální procesy stále očividněji stírají po staletí platné etnické hranice a proměňují někdejší pojetí národních identit. Multikulturalismus přispěl současnému étosu kultury hlavně tím, že se do středu pozornosti dostává dynamika vztahů, kritika jejich asymetrie a demaskování

¹⁷ Josef Chuchma, Národní obrození s vietnamskými modely se na fotografiích dua Steinová & Issa nekoná, http://zpravy.idnes.cz/narodni-obrozeni-se-s-vietnamskym-k-h-machou-nekona-fxi-kavarna.aspx?c=A120420_140644_kavarna_chu

monokulturních tendencí. Nový soubor portrétních fotografií Salima Issy a Štěpánky Stein Národní obrození navazuje na předchozí projekty autorů zaměřené na etnické menšiny v České republice, zejména vietnamskou komunitu. Soubor se silně politicky a nacionálně zatíženým názvem s jistou ironií oživuje perspektivu tradiční akademické reprezentace 19. století. Prostřednictvím parafráze ikonických figur české obrozenecké mytologie autoři poukazují na měnící se kontext, vybízí k reflexi nacionalistických vzorců a vytyčují silové pole mezi obdobím boje o národní identitu a kontinuální potřebou redefinice ve světě neustálé změny.“¹⁸

Pokud zdůrazním nenápadně podanou informaci předchozího komentáře, o *jisté ironii* tohoto souboru, potom se mi osobně zdá vše v pořádku.

Nemyslím si, že by záměrem dvojice Stein&Issa bylo vymezení nového významu národního obrození. Jejich práce je malým příspěvkem (soubor obsahuje osm fotografií) a pootevřením diskuse na toto téma. Název souboru lze tedy považovat spíše za dobře zvolený titul knihy, o které chcete, aby se mluvilo.

Stein s Issou v tomto souboru, který je po technické stránce jednoduše precizní (autoři pracovali s digitální stěnou Hasselblad), ironizují zastaralé kulturně-společenské

Ze série Národní obrození, 2012

¹⁸ Mariana Serranová, úvodní text k výstavě Národní obrození

paradigma a využívají k tomuto účelu i formální podobu fotografií, kterou imitují německou nebo francouzskou malbu první poloviny 19. století. Na snímcích se objevují ikony české historie, ať už to jsou historické postavy jako Božena Němcová, Karel Hynek Mácha, Komenský nebo mytologické postavy Českého Honzy nebo Bivoje. I v této kombinaci spatřuji snahu autorů složité téma odlehčit, přes to že kvalita nebo lépe řečeno vyznění jednotlivých snímků kolísá.

Například fotografie Českého Honzy, může ve slabších povahách vyvolat vzednutí vlny nacionalismu, který reaguje na hanění národních postav, naopak fotografie Komenského (zřejmě díky téměř nerozpoznatelným rozdílům) vyvolává pocity hrdosti, úcty a poděkování za toto ztvárnění. Autoři zde znovu, podle mého názoru úspěšně, pracují se subjektivní hranicí kýče.

V rozhovoru pro Lidové noviny Štěpánka Stein mimo jiné říká: *„V našich fotografiích se Salimem řešíme, jak extrémně národnostně homogenní země dnes jsme. Když přijedete do Paříže nebo do Londýna, první věc, která vás praští do očí, je pestrost místních obyvatel. U nás je jinakost stále ještě zdrojem překvapení. A přitom se může stát, že za 200 nebo 300 let budou Vietnamci součástí českých učebnic historie. Doufám, že Češi v našich fotografiích najdou druhý plán. Snažili jsme se o hravost. Některé fotografie spojují vážnost a patos národně obrozeneckých témat s fraškou. Zdůrazňujeme blízkost i odlišnost obou světů.“*¹⁹ A dále naznačuje budoucí vývoj: *„Bylo velmi obtížné Vietnamce k focení přesvědčit. Původně jsme plánovali celý cyklus daleko rozsáhlejší, ale tohle byl jeden z důvodů, proč zatím existuje jen v této podobě. Rádi bychom v něm ale pokračovali. Uvažovali jsme o tom, inscenovat upálení vietnamského Jana Husa na hranici, cyklus rozvinout až po druhou světovou válku nebo jeho optikou zachytit tradiční české svátky, jako jsou Vánoce a Velikonoce.“*²⁰

Jak už bylo uvedeno výše, soubor nebo lépe jeho téma je pokračování pohledu, který se autorům otevřel při práci na cyklu Little Hanoi a jeho hlavní záměr spočívá v přehodnocení zaběhlých klišé o vietnamské (nebo kterékoli jiné) menšině a její pozici v Čechách a nakonec i kdekoli jinde, potažmo hovoří i o složitém prostředí dnešního

¹⁹ Tomáš Pospiszyl, vydání Lidových novin 14. 4. 2012

²⁰ Tomáš Pospiszyl, vydání Lidových novin 14. 4. 2012

| Ze série *Národní obrození*, 2012

globalizovaného světa.

Soubor také doplňují dva nenápadné snímky, při vernisáži v Ateliéru Josefa Sudka byly umístěné v malé zadní místnosti, kde Sudek své fotografie vyvolával. Jsou to snímky dvou zátiší, které ze souboru trochu vybočují, i když v podstatě mluví podobně. Opět technicky dokonalá, německou malbu imitující zátiší předmětů, které se nikdy reálně ve stejném čase “potkat” nemohly a opět tak odkazují ke “spojování nespojitelného”. Po vizuální stránce jsou tyto dvě fotografie velmi zajímavé, při detailním zkoumání působí až bizarně a pokud vím, vyvolaly minimálně stejnou pozornost jako ostatní fotografie souboru dohromady, i Josef Chuchma jim ve zmíněném textu věnuje zvláštní pozornost a zmiňuje jejich srovnání s tvorbou LaChapella, který byl nedávno ve velké výstavě představen v pražském Rudolfinu

Tato dvě zátiší (a nakonec možná i celý soubor) lze vnímat jako vizuální manýru

technicky velmi zdatných autorů nebo mohou být považována za otevřené téma, ve kterém je cítit výrazný potenciál. To ale ukáže až čas. Možná se více dozvíme už brzy, na plánované výstavě autorské dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa v galerii Václava Špály, která by měla proběhnout na podzim roku 2012.

4. KOMERČNÍ ZAKÁZKY

Jak bylo mnohokrát řečeno v předchozím textu, ve volné tvorbě dvojice S2 je výrazně vidět využití formálních přístupů reklamní a módní fotografie. Užívání těchto prostředků je základem jejich vizuálního jazyka a také jejich názoru, pohledu na médium fotografie. Jak Štěpánka Stein několikrát uvedla, zásadní je pro

Snímek z první fashion story pro ateliér módy, VŠUP

ně snaha o ovlivnění obecného vizuálního vkusu veřejnosti a to je pro dvojici i důvodem k prolínání volné a komerční tvorby.

Stein a Issa se ještě za studií seznámili s řadou designérů, návrhářů, architektů a po letech tyto kontakty zúročili v komerčních zakázkách různého typu. Tou první byla zakázka vycházející v ateliéru módy pražské VŠUP, kdy fotografové dokumentovali závěrečné práce studentů tohoto ateliéru. Dále následovalo až do dnešních dnů mnoho zakázek. V roce 2006 a 2009 získali titul Czech design award a od roku 2008 pravidelně realizují titulky víkendové přílohy Hospodářských novin, vytvořili řadu fotografií pro reklamní kampaně různých společností, například v roce 2007 realizovali projekt pro banku Unicredit pro prezentaci na Benátském bienále.

Komerční tvorba autorské dvojice, pokud jde o vizuální styl, využívá podobných

Vizuál přehlídky českého designu Designblog 2010

formální přístupů, ostatně to už bylo v této práci zmíněno několikrát. Rozdíly můžeme vidět pochopitelně především v tématu a ve faktu, že finální snímky určené ke komerčnímu jsou po všech stránkách precizní.

49

Odvážím se tvrdit, že hlavní slovo v této sféře má z autorské dvojice Salim Issa, který se sám věnuje komerční tvorbě více než Štěpánka Stein, ostatně získal titul fotograf roku Czech design award i samostatně. Štěpánka Stein naopak mezi své další aktivity spojené s fotografií zařadila pedagogickou činnost, již třetím rokem působí na pražské FAMU a od akademického roku 2012/2013 se stává také externím vyučujícím na opavském ITF. Tato osobní zaměření Stein a Issi do určité míry mohou také poodhalit jejich pozice v rámci autorské kooperace.

Autoři také vytvořili řadu zakázkových portrétů a fashion story pro nejrůznější tištěná periodika, fotografovali mnoho známých osobností uměleckého světa a českého showbyznysu, ale i politiky, mimo jiné i Václava Havla a mnoho dalších.

Stejně jako ve volné tvorbě, i v komerční sféře, si dvojice Stein a Issa vybudovala stabilní pozici, která potvrzuje kvality jejich práce.

5. ZÁVĚR

Jak Štěpánka Stein řekla, moc chtěli přijít s něčím novým. Což je možné vnímat trochu jako paradox. Nicméně v rámci české fotografické scény můžeme bezesporu říct, že se jim to podařilo. Současně také ale platí, že vizuální jazyk a prvky, se kterými autoři v pozdějších letech pracují, nejsou ničím novým. Stein a Issa ve své tvorbě kombinují své osobní preference, zájmy a inklinace k formě i obsahu. Jak bylo popsáno podrobněji v předchozím textu.

Kromě inspirací, které jsem již uvedl, je možné vidět v tvorbě autorské dvojice (volné i komerční) inspirace například z prací holandského fotografa Erwina Olafa (*1959) nebo proslulé konceptuální umělkyně, držitelky prestižního ocenění The Turner Prize za rok 1997, Gillian Wearing (*1963).

Autorská dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa za dobu svého působení na české fotografické scéně přímo nebo nepřímo ovlivnili další generaci fotografů. Jsou to fotografové, kteří vyznávají podobný přístup a jejich volná a komerční tvorba se částečně prolíná a kteří také vědomě pracují, prolínají “vysoké” a “nízké” umění. Jako příklad mohu uvést Ditu Pepe, Terezu Vlčkovou, Barboru Prášilovou, Adama Holého, Jaroslava Kociána nebo Dušana Tománka.

Vladimír Birgus a Jan Mlčoch v krátkosti k tvorbě dvojice S2 poznamenávají: *„Štěpánka Stein a Salim Issa se často pohybují na rozhraní mezi zakázkovou činností a volnou tvorbou. Postupně si vytvořili vlastní autorský styl s výraznými barvami a přízračně působícími kombinacemi ostrých zábleskových světél s existujícím osvětlením, který jim nejenom pomáhá stylizovat realitu, ale mnohdy také akcentuje jemně ironický odstup při zobrazování pohledů na různé konzumní aspekty současného životního stylu, jako tomu bylo třeba v jejich portrétech pyšných majitelů drahých závodních aut z cyklu Mimo limit.“*²¹

V autorské tvorbě dvojice Stein a Issa můžeme vysledovat dva nepravidelně se prolínající proudy. Tím prvním jsou práce, které jsou zaměřené dokumentárně,

²¹ Vladimír Birgus a Jan Mlčoch, Česká fotografie 20. století, 2010, str. 317

výsledkem je subjektivně dokumentární série (Mimo limit, Karlín, Little Hanoi a další), a které se věnují specifickému prostředí a lidem v něm žijícím. Tato témata a výsledné soubory jsou částečně výsledkem osobního zájmu o téma nebo se jim autoři věnují na základě zadání grantu nebo soutěže.

Druhým proudem společné tvorby, co se počtu realizovaných prací týče, je tím slabším, jsou práce konceptuálního charakteru, kde na prvním místě stojí otázka nebo myšlenka, pro které autoři hledají adekvátní obrazové vyjádření (Space cowboys, Misky, Národní Obrození).

Autoři tak oscilují mezi dvěma různými přístupy, u kterých ve větší nebo menší míře zdůrazňují jednotlivé prvky svého vizuálního kódu. Tuto "rozpolcenost", kterou považují za přínosnou a která autorům může také poskytovat jistý druh "oddechu", vnímám jako důsledek práce v autorské dvojici, která může být za jistých okolností vnímána jako schizofrenní. Platným faktem ale zřejmě zůstává, že práce v autorské dvojici, kromě závazku a odpovědnosti vůči partnerovi, sebou přináší i dvounásobnou míru sebe korekce.

Jejich subjektivně dokumentární práce přinášejí zprávy o prostředí a lidech a jejich hodnota se mění v čase. Konceptuálně zaměřené práce jsou obrazem osobních úvah nad fenomény doby, ve které žijeme.

Mezi nejvýznamnější práce autorské dvojice Štěpánka Stein a Salim Issa, bych zařadil série Beauty fashion, Mimo limit, Karlín, Národní divadlo a Little Hanoi. Z konceptuálně zaměřených prací je to, podle mého názoru, poslední série Národní obrození, která představuje nejaktuálnější produkci a která je také důkazem, že autorská dvojice S2 stále hledá nová východiska obrazového sdělení a naznačuje jejich budoucí autorský vývoj, který budu osobně dál se zájmem sledovat.

6. ROZHOVOR

Proč jste se vlastně dali dohromady, když jste tak rozdílní?

Š.S.: Prvotním impulzem bylo naše seznámení na průmce. Sblížili jsme se a postupně se z nás stali přátelé. Je pravda, že jsme rozdílní, ale jen zdánlivě. Zajímají nás podobná témata a podobně o nich i přemýšlíme.

S.I.: Pro mne je ten motiv po tolika letech už zastřený a těžko si jej vybavuji. Byl to projekt Beauty fashion, kde to bylo poprvé a soudím, že to byly nejprve pouhé okolnosti, které nás svedli dohromady. V té době to vše, záhadně fungovalo s přirozenou lehkostí.

Je vaše tvůrčí partnerství, určitým vzájemným doplněním?

Š.S.: Zcela určitě. V podstatě, je pro nás zásadní, že při práci na projektu spolu komunikujeme, dlouho řešíme téma, jeho realizaci a samozřejmě i způsob prezentace. Pro mě je zajímavé, že čím více se známe a čím mladší naše projekty jsou, tím déle nad nimi přemýšlíme. Po škole si člověk uvědomí celkovou složitost práce v oboru. Co vše se skrývá za výsledným výstavním souborem.

S.I.: Dalo by se to tak hodnotit, dnes už ne v takové míře.

Jak se ti podařilo přesvědčit ženy ke spolupráci na souboru Woman?

Š.S.: Překvapivě to bylo velmi jednoduché. Chápaly důvod, proč ten soubor vzniká a z jejich strany byla velká ochota o problému komunikovat. Je to i mé osobní téma, na které určitým způsobem stále pracuji. Zřejmě to má spojitost s mým vlastním dětstvím. Vyrůstala jsem v rodině, kde byla matka výraznou ústřední postavou.

Jsou výtvarné portréty, které doplňují snímky akademiků (Stars), portréty skutečných hvězd českého showbyznysu?

S.I.: Ano, Karel Gott a ostatní jsou praví, skuteční, alespoň myslím, že v té době byli.

Mohla bys prozradit něco o svém soukromí, vlastní rodině, rodičích? Kdo je tvůj americký manžel, jak jste se potkali?

Š.S.: Můj manžel je Američan a žijeme společně s rodinou v Praze, pracuje jako novinář. Částečně jsme se protnuli i prostřednictvím našich profesí. Můj muž má v současné době řadu textů, které vyjadřují jeho pohled na naši práci a které nám pomáhají při různých žádostech o granty nebo stáže.

Mohl bys prozradit něco o svém soukromí, vlastní rodině? Jsi nějakým způsobem zpřízněný s česko-arabskými postavami českého showbyznysu? Mám na mysli tvé exotické jméno, jak se Salim Issa ocitl v Praze, co tvoji rodiče?

S.I.: Oproti očekávání jsem se narodil na Bulovce, někdy kolem 8 ráno a to nikoli v roce 1973 jak je často mylně uváděno, ale až v roce nadcházejícím. Mám dvě skvělá děcka, Marianku s Adamem a se svou ženou Annou žiji 12 rokem. Pokud jde o mé spříznění, tak si troufám říci, že nijak podstatné.

Po čtrnácti letech spolupráce, jaký je Váš vzájemný vztah?

Š.S.: Náš vztah bych definovala, přes to, že někdy máme pocit, že jsme si vzdálení a přeme se, někdy válčíme, jako velký blízky. Když se delší dobu s někým nevidíš tak ti dojde, že ti člověk chybí. Je to pro mě velmi blízký člověk, pokud bych měla jmenovat, byl by rozhodně mezi prvními.

S.I.: Trochu unaven řekl bych, postrádající energii let předchozích, mladických. Nic více než, očekávatelný, přirozený vývoj.

Jak po této době vnímáte svou pozici na české fotografické scéně a co si myslíte o "uměleckém provozu" v Čechách?

Š.S.: Co se týká vnímání naší pozice, to je velmi problematické. Měli jsme představu, že po patnácti letech, budeme přijati více, než je to doposud. Mysleli jsme si, že nebudeme muset, tak hrozně moc bojovat. Společensky jsme sice nějakým způsobem etablovaní, ale že by se to nějak projevovalo ve snadnosti naší práce, to bohužel ne. Obávám se, že společenská pozice v Čechách není dána kvalitou člověka, ale spíš tím jak je člověk schopen, být na těch správných místech a mluvit s těmi správnými lidmi. V posledních letech se spíše snažíme tyhle věci nevnímat.

S:I.: Až na chvíle, kdy, obrazně "není co do úst" o své pozici příliš nepřemýšlím, nezařazuji do kontextu, nechávám mě chladným. Fotografickou scénu pokud vůbec, pozoruji nezúčastněně z vpovzdálí, úměrně svým ambicím. Nemám nějakou spojující osobu, galerii, která by mi takové setkávání zprostředkovávala.

Co je podle tebe pro (mladého) autora nejdůležitější?

Š.S.: Jsou to dvě věci. Musí se hodně pracovat a výsledku se musí věřit na sto procent.

S.I.: Musím přiznat, že jsou i mladší, ale obecně, tedy alespoň pro mne je to soustředěnost na téma a samozřejmě pracovat, nekecat.

Jaké setkání, událost, práce na projektu byla podle tebe pro Vaši kariéru nejdůležitější a proč? Ve kterém momentu jste si poprvé řekli Tohle je ono, dokázali jsme to?

Š.S.: Že jsme to dokázali, jsme si řekli poměrně brzy, když jsme dodělali soubor Mimo limit. Věděli jsme, že je to dobrá práce. Významný okamžik? Protnutí s Národním divadlem, konkrétně s tehdejší grafikem národní scény Milanem Jarošem a ředitelem Danielem Dvořákem. Dokonce to vypadá, že bychom se do Národního divadla mohli vrátit. Také bych chtěla zmínit i organizaci, na kterou většinou lidé spílají, ale v našem případě to bylo jinak. Jsou to Česká centra. Potkali jsme se tam s lidmi, u kterých jsme cítili, že naši práci rozumí a chtěli ji podpořit. Co ještě nenastalo a pevně doufám, že to přijde, ještě jsme nepotkali mecenáše, který by naši práci stabilně podporoval a nám dodal potřebný klid.

S.I.: K takovému momentu ještě nedošlo, nebyla to ani výstava Little Hanoi v Mánesu, ale je možné, že to bude naše nadcházející výstava ve Špálovce.

Můžeš popsat svoje pedagogické působení na FAMU?

Š.S.: Na FAMU jsem třetím rokem. Pro mě je to určitě, i když moje pozice není nijak významná. Ale obrovský potenciál vidím v nejmladší fotografii a jsem ráda, že můžu být u toho. Jsou to především aktuální věci. Zajímavé je střídání témat a jejich cirkulace.

Můžeš popsat svou profesní dráhu, čemu všemu se momentálně věnuješ?

S.I.: V tuto chvíli jsem v takové vyčkávací pozici a kontinuálně na ničem významném nepracuji. Snad některá zátiší stojí za pozornost.

Od nového akademického roku jsi také externím pedagogem na ITF. Proč si tuto nabídku přijala a s jakým očekáváním do toho vstupuješ?

Š.S.: Pro to jsou dva důvody. Za prvé pro to, že ITF vede Vladimír Birgus, který patří k nejvýznamnějším osobnostem české fotografie. Když školu vede taková osobnost, je to velkou zárukou kvality. Druhým důvode je škála věcí, které na ITF vznikají a která je velmi široká a to mě na tom velmi zajímá. Hodně zajímavé se mi zdají práce polských a slovenských autorů. Byla jsem velmi překvapená jakou šíří a kvalitou prací jsem na ITF viděla.

Řekni mi, jeden film, jedno přání, jednu barvu, jedno jméno?

S.I.: Lovec jelenů, opravdový život, olivová pantone 5757C, Anna.

7. ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE, SEZNAM VÝSTAV A OCENĚNÍ

Autorská dvojice žijící a pracující v České republice. Zaměřují se na subjektivní dokument a módní fotografii, stejně jako na zachycení práce českých designérů a architektů. V minulosti realizovali konceptuální série (Beauty Fashion, Mimo limit, Space Cowboys), v roce 2005 dokončili projekt pro grant Hlavního města Prahy na téma Karlín. Jejich práce vybralo renomované německé nakladatelství Taschen pro publikaci nazvanou Best Portfolios (2005). V roce 2006 vydali první publikaci Národní divadlo, sérii portrétů zachycující atmosféru první české scény. V roce 2007 realizovali projekt pro banku Unicredit pro prezentaci na Benátském bienále. Od roku 2008 realizují titulní fotografie pro magazíny Hospodářských novin.

Štěpánka Stein

Narozena 1976, Praha. Žije a pracuje v Praze.

1990–1994 studium fotografie na SPŠG

1995–2001 studium fotografie v ateliéru prof. Pavla Štechy na VŠUP

od roku 2001 pracuje jako volný fotograf

od roku 2001 nastoupila na doktorandské studium FFUK obor sociologie

Salim Issa

Narozen 1974, Praha. Žije a pracuje v Praze.

1989–1993 studium na střední výtvarné škole V. Hollara

1995–2001 studium fotografie v ateliéru prof. Pavla Štechy na VŠUP

od roku 2001 pracuje jako volný fotograf a grafický designér

Samostatné výstavy

- 1998 "Beauty fashion", Galerie Velryba, Praha
- 2002 "Čeští umělci ve Stuttgartu, Space cowboys", Stuttgart
- 2004 "Prezentace grantu Hlavního města Prahy", Galerie Josefa Sudka, Praha
- 2005 "Czechmanie", Pražský dům fotografie, Praha
- 2006 "Národní divadlo, Salon Kolowrat, Praha
- 2006 "Národní divadlo, České centrum v Berlíně
- 2006 "Czechmanie", Slovenský dom fotografie, Košice
- 2008 "Little Hanoi", Galerie Mánes
- 2012 "Národní obrození", Atelier Josefa Sudka

Skupinové výstavy

- 1995 "Funkeho festival fotografie", Kolín/Česká republika
- 1996 "VŠUP ateliérová výstava ", Malá galerie, Liberec, Česká republika
- 1997 "VŠUP ateliérová výstava ", Malá galerie, Liberec, Česká republika
- 2000 "17 up", Galerie Mánes, Praha
- 2000 "Mimolimit", Design Galerie Tunel, Praha
- 2001 "Mladí čeští umělci ", Galerie moderního umění, Budapešť
- 2002 "Space Cowboys", Galerie Bílkova, Praha
- 2003 "Portréty českých umělců ", ArtPrague, Galerie Mánes, Praha
- 2004 "Messages", Symphony Hall, Birmingham/Design festival
- 2004 "Czechmania", České centrum v Londýně, Londýn
- 2004 "Cena Jaromíra Funkeho 2004", Pražský dům fotografie
- 2004 "Designmai", Berlín
- 2005 "Česká fotografie 20.století ", Galerie HLMP, Praha
- 2005 "Voyeur", Galerie VŠUP, Praha
- 2006 "Changing faces ", Muzeum Folkwang, Německo
- 2006 "Prague Biennale"
- 2008 "Lyon ", Festival of Photographie

Ocenění / Granty / Stáže v zahraničí

- 1999 Czech Press Photo – 2.cena v kategorii umění
- 2000 Czech Press Photo – 3.cena v kategorii umění
- 2001 Czech Press Photo – 2.cena v kategorii umění
- 2002 Czech Press Photo – 3.cena v kategorii portrét, 3.cena v kategorii umění
- 2003 Czech Press Photo – Grant Hlavního města Prahy, 1.cena v kategorii portrét
- 2004 Nominace na Cenu Jaromíra Funkeho
- 2005 IPRN, “Changing Faces”, fotografická stáž ve Velké Británii
- 2006 Czech Press Photo – 2.cena v kategorii portrét
- 2006 Czech design award – fotograf roku 2006
- 2009 Czech design award – fotograf roku 2006

8. LITERATURA

- BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan:** Česká fotografie 20. století, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/ KANT, Praha, 2010
- BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan:** Česká fotografie 20. století – Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze/ KANT, Praha, 2005
- SILVERIO, Robert:** Postmoderní fotografie, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, Praha, 2007
- SUDEK, Josef a ANDĚL, Jaroslav:** Josef Sudek o sobě, Torst, 2001
- BARTHES, Ronald:** Světlá komora: poznámka k fotografii, Agite, Praha 2005
- SONTAG, Susan:** O fotografii, Paseka, Praha, 2002
- SONTAG, Susan:** S bolestí druhých před očima, Paseka, Praha, 2011
- POSPĚCH, Tomáš ed.:** Česká fotografie 1938–2000 v recenzích, textech, dokumentech, Dost, Hranice, 2010
- CÍSAŘ, Karel ed.:** Co je to fotografie?, Herrmann & synové, Praha, 2004
- KOLÁŘ, Viktor:** Seminář o fotografickém dokumentu, Akademie múzických umění, Fakulta filmová a televizní, Katedra fotografie, Praha, 2001
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro:** Jak si navzájem lépe porozumíme: kapitoly z psychologie sociální komunikace, Svoboda, Praha, 1988

9. JMENNÝ REJSTŘÍK

Štěcha, Pavel ... 8, 10, 13, 24

Bromová, Veronika ... 11

David, Jiří ... 11

Stratil, Václav ... 11

Jasanský, Lukáš ... 11

Polák, Martin ... 11

Othová, Markéta ... 11

Jirásek, Václav ... 11, 12

Pinkava, Ivan ... 11, 12

Mára, Pavel ... 11

Stano, Tono ... 11

Pepe, Dita ... 11

Birgus, Vladimír ... 11, 33, 50

Mlčoch, Jan ... 11, 50

Lutterer, Ivan ... 12

Malý, Jan ... 12

Poláček, Jiří ... 12

Avedon, Richard ... 12

Sander, August ... 12

Meadows, Daniel ... 12

Kolář, Viktor ... 13

Voskovec, Jiří ... 13

Werich, Jan ... 13

Silverio, Robert ... 26

Rittstein, Lukáš ... 27

Mrázková, Daniela ... 29

Berthes, Ronald ... 30

Kuděj, Jan ... 31

Příbyl, Ondřej ... 31

Thýn, Jiří ... 31

Urbánková, Linda ... 31

Ureš, Michal ... 31

Kinterová, Markéta ... 31

Knopp, Karel ... 31

Hladký, Filip ... 31

Skal, Dušan ... 31

Serranová, Mariana ... 31, 37,
38, 42, 44

Hodek, Eva ... 33

Balco, Andrej ... 33

Parr, Martin ... 36

Dijkstra, Rineke ... 36

Bourdina, Guy ... 36

Holomíček, Bohdan ... 36

Kronbauer, Viktor ... 36

Cudlín, Karel ... 36

Štreit, Jindřich ... 36

Kreuzzieger, Milan ... 36

Straková, Petra ... 36

Rembrandt ... 38

Dvořák, Daniel ... 39

Brabcová, Dana ... 41

Chuchma, Josef ... 44, 47

LaChapell ... 47

Špála, Václav ... 48
Havel, Václav ... 49
Olaf, Erwin ... 50
Wearing, Gillian ... 50
Pepe, Dita ... 50
Vlčková, Tereza ... 50
Prášilová, Barbora ... 50
Holý, Adam ... 50
Tománek, Dušan ... 50
Kocián, Jaroslav ... 50